

Po kone 10 metų pertraukos į Panevėžį grįžo poetas, vertėjas, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas Antanas A. Jonynas. Jo kūrybos vakarą surengė Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka.

Antano A. Jonyno plunksnai priklauso daugiau kaip 20 knygų. Jo poezija išversta į keliolika kalbų. Pats juokauja esąs vienintelis Lietuvos poetas, kurio kūryba suskambo ir 15 mln. gyventojų vienijančia bambarų (Vidurio Afrikoje esanti Malio valstybė) kalba.

Pirmiausia išmok

Svečias vardą paveldėjo iš savo tėvo Antano – irgi poeto. Papildomą A raidę įterpė būtent tam, kad kūrybinėje viešojoje erdvėje skirtųsi nuo tėvo.

„Tėvas man buvo labai svarbus. Tragiško, sudėtingo likimo asmenybė. 16 metų apako – galima tik įsivaizduoti, ką tai galėjo reikšti jaunam vaikinukui. Turbūt tėvui turėčiau būti dėkingas ir už savo poeziją. Mat šia rimtai susidomėjau tik įstojęs studijuoti lietuvių filologijos. Lyg ir svarsčiau apie žurnalistiką, tačiau tėvas pasakė: tu gal pirmiausia išmok. Tada bent jau žinosi, ką rašai“, – prisimena Antanas A. Jonynas.

Būdamas studentas suvokė, kokia nuostabi, įdomi gali būti poezija.

„70-ieji buvo puikus laikas lietuvių poezijai. Geriausias savo eilės kūrė Sigitas Geda, Vytautas Bložė, Marcelijus Martinaitis, Jonas Strielkūnas ir kt. Mokykloje tikrai neblogai išmokau vokiečių kalbą, todėl studijuodamas skaičiau jų klasikus, sužavėjo Raineris Marija Rilke. Taip ėmiau rimčiau rašyti pats, užsikabinau. Ir visai neblogai išėjo“, – sako svečias.

Antanas A. Jonynas tų „pirmųjų“ eilėraščių prirašė be galo daug. Kaip tvirtina, ir labai blogų.

„Todėl jų neišgirsite, ir ačiū Dievui. Gerai, kad Jis davė proto neskelbti. Paskui persilaužiau. Daina virtusi „Kalėdų eglutė“ jau buvo iš tų neblogų“, – šypteli.

Iš susidūrimo

Kūrėjas įsitikinęs – rašant eilėraščius neišvengiama autobiografiškumo, tačiau mūsų keliai skiriasi.

„Manieji dažnai gimsta iš pirmos eilutės, ritmo, susidūrimo – kokių nors dviejų žodžių, eilutės ir pan. Vieni žodžių junginiai skatina kitus... Eilėraštis vystosi tik jam žinoma

kryptimi. Niekada nežinai, kas išeis. Tarsi kelionė, kada neaišku – rasi ką nors ar ne. Jeigu randi – įvyko, jei ne – ką padarysi. Taip ir lieka neparašytas. Mano eilėraštis atsiranda be išankstinės idėjos, minties – iš paskatos, noro kalbėti, atrasti”, – pasakoja.

Nevarginti eilėraščiu

Antanas A. Jonynas tvirtina: skaitytojui poezija pirmiausia turi būti įdomi. Jei neįdomu, neužkabina – praranda prasmę.

„Ar gali mokyti? Abejoju. Taip, kažkur sugula tavyje, skaitymo, klausymosi patirtys gal ir tampa kažkokia pamoka. Bet iš tiesų pirma turi tave pradžiuginti, teikti malonumą. Ką darau pats, jei noriu išsakyti svarbią, labai reikšmingą mintį? Tą padarau, tačiau ne eilėmis. Kam varginti žmogų eilėraščiu? Jis suteikia kažką kita. Tai, ko negali nei mokslas, nei filosofija”, – sako.

Sonetai

Šiuo metu poetas rašo, tačiau mažai. Teigia, kad iki naujos knygos dar labai toli, visgi jau formuojasi noras parašyti dar vieną.

„Maniau, kad pernai išleisti „153 sonetai” bus mano paskutinė. Kodėl? Poezija didelė dalimi yra jaunystės polėkio, jėgų darbas. Visgi eina laikas, naujos patirtys – ir vėl atsiranda postūmis pasakyti, parašyti. Eilėraštis tarsi atsitiktinis įvykis – ima ir pasirašo. Vienas po kito, ir gaminasi knyga. Pridedant trūkstančių eilių. Anksčiau knygų nerašydavau – tik atskiras eiles. Dabar manau, kad ir knyga turi turėti savo logiką, struktūrą, istoriją, pasakojimą. Tada įgauna dar kitokią prasmę”, – svarsto.

Sonetas Antaną A. Jonyną lydėjo kone visą kūrybinį kelią – nuo pirmosios išleistos knygos.

„Tai forma, kuri bene labiausiai atitinka mano vidinę struktūrą. O knyga „153 sonetai” man labai svarbi, truputį kitokia. Tai posūkis nuo lyrinio charakterio į epiškumą, pasakojimas, nesusijęs su pačiu autoriumi. Ne apie save, o apie pasaulį. Kadangi rašau ne tik rimtus tekstus, juokauju parašysiantis eiliuotą romaną. Pavyzdį turime – Aleksandro Puškino „Eugenijus Oneginas”. Jau turiu per 20 sonetų iš savo istorijos. Veiksmas vyksta sovietmečiu, viskas kalambūriška. Bet gal tiek to”, – šypteli.

1953

Rugsėjį išleista naujausia knyga – „1953”. Tai Antano A. Jonyno ir vokiečio Michaelio Augustino poetinis dialogas. Knyga išleista dviem kalbomis, vertimo iš vokiečių, žinoma,

ėmėsi bibliotekos svečias.

„Iš esmės tai du ilgi kiekvieno eilėraščiai. Istorija tokia: su Michaeliu susipažinau kone prieš 20 metų poezijos festivalyje Nikaragvoje. Pasikviečiau į „Poezijos pavasarį“ Lietuvoje. Paskui jis čia važinėjo apie 12 metų. 1953-ieji – mūsų abiejų gimimo metai. Michaelis apie tai buvo parašęs poemą. Iš pavydo užsimaniau ir aš. Galiausiai sudėjome į vieną knygą. Jis rašo iš vienos Geležinės uždangos pusės, aš iš kitos. O išties – ką apie tuos metus žinome? Beveik nieko. Abu nieko neatsimename, tačiau bandome išsivaizduoti. Taip išėjo gana įdomus dialogas. Rašyti buvo labai įdomu. Perverčiau kalnus tų metų lietuviškos periodikos, išsivijos, lenkų, sovietų spaudos. Iš faktų faktelių susiklostė eilėraštis. Įdomus ir pasiskaityti, ir pažintine prasme“, – pasakoja.

Svarbu pasaulinis kontekstas

Antanas A. Jonynas daug keliauja, dalyvaudamas pasaulio poezijos festivaliuose. Anot jo, tai vėlgį kitokios patirtys.

„Didele dalimi festivaliai skirti poetams susipažinti, pabendrauti, sužinoti ar palyginti, kas vyksta svetur. Esu dalyvavęs išpūdinguose, keistuose renginiuose – Nikaragvoje, Maroke, Kolumbijoje ir kt. Skaičiau 10 tūkst. žmonių auditorijai. Poetui naudinga pamatyti pasaulinį kontekstą, kas yra poezija kitur. Dalykas, kuris vienija žmones, – sako.

Kita vertus, teigia, mezgasi pažintys, užsieniečius gali kviestis jau ir į Lietuvos festivalius. Kad ir „Poezijos pavasarį“.

Viena įdomiausių avantiūrų

2003 m. Antanui A. jonynui skirta Nacionalinė kultūros ir meno premija už eilėraščių rinkinį „Lapkričio atkrytis“ ir Johano Volfgango fon Gėtės „Fausto“ vertimą.

„Savo noru nebūčiau ėmėsis versti – paskatino teatralai. Režisierius, aktorius Valentinas Masalskis norėjo pastatyti savąją „Fausto“ interpretaciją. Ankstesnis vertimas jam nesuskambo, todėl paprašė paredaguoti reikalingus fragmentus. To negalėjau padaryti kokybiškai – teko versti. Buvo taip įdomu, kad išverčiau ne tik scenas teatrui, bet ir pirmą, paskui antrą dalis. Tai buvo viena įdomiausių avantiūrų mano gyvenime. „Faustas“ – turbūt pats sudėtingiausias poetinis tekstas pasaulio literatūroje. Tiek literatūrinės formos, tiek to meto pažinimo ir kitomis prasmėmis. Pats didžiausias iššūkis vertėjui. Todėl galiu pasidžiaugti pats savimi: kai kurie dalykai pavyko. Tiesa, būtų įdomu vėl išversti dabar, iš naujo – vėl būtų kitaip, gal geriau. Visgi nesiryžtu – jau anas vertimas truko 6 metus“, –

prisimena.

Vėliau sekė kiti darbai. Tarp didžiųjų svečiui ypač svarbus Gottholdo Ephraimo Lessingo „Natanas išmintingasis“. Jį vadina antru pagal svarbą vokiečių literatūros tekstu.

Prutena

Šiuo metu paskutinis iš didžiųjų darbų – Liudviko Rėzos poezijos knyga „Prutena“.

„Man ir visai mūsų kultūrai svarbus tekstas. Prie jo dirbau 4 metus. L. Rėza – J. V. fon Gėtės amžininkas, jie abu susirašinėjo. Būtent iš Rėzos Gėtė sužinojo apie lietuvių liaudies dainas. Mums turėtų būti gėda, kad per 200 metų nesugebėjome išsiversti jo eilėraščių. Palyginti su tuomečiais lietuvių poetais, Rėza buvo neprilygstamas“, – teigia Antanas A. Jonynas.

Beje, buvo įvertintas ir šis vertimas. Šiomet Lietuvos leidėjų asociacija „Knygos kaip įvykio“ apdovanojimą skyrė „Prutenai“. Antanas A. Jonynas įvertintas už profesionalų Lietuvos literatūros istorijai reikšmingų tekstų vertimą ir parengimą, visų knygos detalių dermę.

Stipriausia Europoje

Dabar Antanas A. Jonynas verčia ne tik iš vokiečių, bet ir iš ukrainiečių kalbos. Daugelį verčiamų Ukrainos poetų pažįsta asmeniškai, per juos pramoko šią kalbą. Tiesa, kalbėti dar nedrįstas.

„Šiuo metu man tai poezija visoje Europoje. Labai gyva, stipru, skaudu“, – sako.

Sausį Lietuvoje išleista jo versta Vasylio Machno „Patarimas, kaip geriau rašyti eilėraščius“. Sako, kad dar šiomet gali pasirodyti ir antra – kare žuvusio Maksimo Krylcovo poezija. Jos vertimu į lietuvių kalbą rūpinasi su poetais Benediktu Januševičiumi ir Mariumi Buroku.

Asta Sarapienė

Komunikacijos specialistė

